

1916-01-06

AFSENDER

Nicoline von Sperling

MODTAGER

Marie Bang, Elisabeth Grundtvig

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

dansk

Dateringsbegrundelse:

Dato i brev

Generel kommentar:

En del personer, som kun er nævnt ved fornavn eller efternavn, har det ikke været muligt at identificere. Der er ligeledes flere familiemedlemmer, som det ikke har været muligt at finde.

Afsendersted:

Sandholt Gods

Omtalte personer:

Hans Agerbek

Marie Bang

Bjørnstjerne Bjørnson

Johannes Clausen, præst

Elisabeth Grundtvig

Frederik Grundtvig

Ditlev Havemann

Ludvig Helveg

Hanne Langkilde

Mads Melbye

Karen Mühlendorff

Hans Nobel von Nørager

Otto Emil Paludan

C.E. Skjærbek

Amalie Suckow

N.J. Termansen

Andreas von Sperling

Joachim von Sperling

Ulrich von Sperling

Vilhelmine von Sperling

Albrecht Warberg

Arkivplacering:

Kerteminde Egns- og Byhistoriske

Arkiv, A 54, Alhed Larsen

Trykt udgave:

Nej

DOKUMENTINDHOLD

Nicoline von Sperling sender et "rundrejsebrev" til sine venner i anledning af, at hun har haft 50 års jubilæum som stamhusbesidder. Hun beskriver de første år på Sandholt, hvor hendes forældre og den gamle godsforvalter gjorde alt arbejdet. Hun var meget usikker og kom først ind i arbejdet efter, at hendes forældre var flyttet og den nye godsforvalter Warberg kom til.

TRANSSKRIFTION

Kære Venner! Det er saa trættende og kedeligt ret mange Gange at skrive ét og det samme, men da jeg tror, at mine Venner, som hver især i deres Breve har bragt mig deres Lykønskning paa den kærligste og bedste Maade, gerne vil høre lidt om, hvordan jeg har haft det, saa vil jeg prøve paa at lave et Rundrejsebrev. Mit Jubilæum har staaet truende for mig et Aarstid, fordi jeg var klar over, at skulde der laves til Fest, vilde det voxte mig over Hovedet og hverken blive tilfredsstillende for Deltagerne eller for mig selv. I Stedet for Fest fandt jeg saa paa, at jeg kunde give Lyndelse Kirke, som jo nu er selvejende og hvis Formue og Husholdning bestyres gennem Menighedsraadet, et Varmeapparat i Stedet for den lunefulde Kakkellovn, som varmede daarligt og imellem osede slemt, men da det saa trak ud i det uendelige før Tilladelsen til at sætte dette Apparat op, blev færdig fra de gejstlige Autoriteter, finder jeg igen en Tid af en Del Utaalmodighed og syntes, at Jubilæer var noget rigtig besværligt noget. Imidlertid det naaede sig; skønt en Del udenoms Arbejde stod tilbage, fungerede Apparatet rigtig godt 1ste Juledag, efter Sigende for vi kunde ikke komme til Lyndelse paa Grund af Snedriver. Jeg gik og tav stille med, at jeg skulde have Jubilæum, og ret mange vidste heller ikke noget om det, og efterhaanden kom det ogsaa til at ligge mig temmelig fjærnt. Har det nu i Graven saa meget at sige med saadan et bestemt Aaremaal? 2 Juledag kom jeg først rigtig med. Det slog mig, at den Dag for 50 Aar siden kom jeg hertil for saa i de følgende Dage at opleve Bedstefars langvarige Dødskamp og hans Død. Men da det først var gaet rigtigt op for mig, gennemlevede jeg det altsammen paa ny saa at sige Time for Time. Jeg talte ikke meget om det, men jo mere det trængte paa, jo bestemtere følte jeg, at jeg maatte fortælle det, saadan som det var gaet til, alt sammen, og da vi kom ned til Folkene for Nytaarsaften at drikke det gamle og det nye Aars Skaal med dem, satte jeg mig, da det var gjort, for Bordenden og fortalte dem om Dagene fra 26 December til 9 Januar 1866. Jeg begyndte med at oplyse dem om, hvordan der den Gang saa ud i Folkestuen, hvor der stod to store Senge med Omhæng, hvori Pigerne laa,

og at dersom en af dem laa syg, og her kom fremmede Kuske, maatte de, naar Kuskene kom op for at spise, trække Gardinerne for og lade, som de slet ikke var til, og om forskelligt af den Slags, og derfra gik jeg saa over til Dagene, ganske som de var gaaet. Det faldt mig naturligt at drage dem med ind i denne store Oplevelse, og jeg fandt ogsaa forstaaende Lydhørhed. Jeg tror, det er godt, at de faar at vide, hvordan der har set ud, og hvad der er sket i de Stuer, hvor de færdes, og hvad der har præget den, som de tjener. Nytaarsaften 1865, da Bedstemor og Tante og Hanne Langkilde og jeg sad trykkede og forpinte i Vinterdagligstuen, medens Bedstefar laa og stred med Døden, hørte vi "Træd frem, min Sjæl, paa Aarets Morgen" blive sunget nede i Husholderskens Stue og fik senere at vide, at det var Skytte Simonsen, der havde sunget den. Det gjorde os den Gang saa godt. Og nu Nytaarsaften 1915 endte vi igen det gamle Aar med alle at synge den gamle Salme.

Nytaarsmorgen kan jeg godt sige, at jeg kørte til Kirke noget før i Hovedet af Minder og havde tænkt mig helt og bart at skulle have været sammen med mine gamle i Kirken, men saa tog alligevel Varmeapparaet saa meget af min Interesse, saa det ikke rigtig blev til noget. Saa gennemlunt, ogsaa om Benene, har der aldrig været. Prædikenen var fuld af varm Fædrelandskærlighed og rar, og da vi gik ud af Kirken, vendte jeg tilbage og fik givet Haanden og hilst paa mange af Lyndelsemændene. Ellers var Dagen helt stille. Frandsens kom ikke paa Visit, som de ellers har gjort hvert Aar, - og saa først den Dag fik jeg rigtig begyndt at føle, hvordan det egentlig gik til at blive Stamhusbesidder. Nu kom Gennemlevelsen deraf og af mine første Aar. Til den 2 Januar havde jeg som til et ganske almindeligt lille Nytaarsselskab bedt Provstens og Paludan og Clausens, Henry og Edv. Smidts og Frk. Plum, og saa havde Edwards svaret, om de maatte tage tre Julegæster, Fru Mühlendorff og Fru og Frk. Wentorp, med. Jeg havde jo sagt Ja, men var ganske forbløffet over saa mange fremmede Damer, jeg syntes, at jeg helt fik Mundkurv paa, og det tilligemed Træthed, gjorde det saa vanskeligt at faa det, som jeg gjerne vilde sige, til at forme sig. Natten mellem 1 og 2 Januar havde vi Storm og næsten Skybrud, vi har det for Resten næsten hver Nat, men den Nat sov vi nu ikke godt, og jeg var en Del kaput om Morgenens. Det øsregnede, saa vi opsatte at lade Martin køre ud for at møde Viktoria, som havde været hjemme, til efter Kl. 12, da det var blevet Tørvej, men Maren og Marie Sørup og Marie Brandt havde da alligevel faaet dækket det nydeligste Bord med smaa røde Tulipaner i Potter og Liljekonvaller i Glas og Lys i Stedet for Lamper, saa det gjorde et ligefrem grumme kønt Indtryk, da vi Kl. 5 gik ind til Bordet. Den Dag havde jeg Provsten til Bords. Vi fik Dyresuppe, Rouletter,

Dyresteg og Risrand med henkogt Frugt, Rødvind og Sherry. Imellem Rouletterne og Dyrestegen lagde vi et langt Mellemrum, og i det holdt Provsten og jeg vore Taler. Jeg kunde ikke andet, end da han var færdig, at tage hans Haand og sige, at han kunde ikke have sagt noget, som jeg kunde være blevet mere glad over. Og hvad sagde han saa, ja, han sagde meget, og alt var godt, men jeg kan slet ikke gengive det. To Ting bed jeg mig fast i, den ene: der er arbejdet meget paa Sandholt. Den anden: hans Omtale af mig, saa at ægte, dyb Menneskelighed er Grundpræget. Det var alt det, som jeg allerhelst vil være, alt, hvad der er Maal for mig, men som jeg slet ikke endnu er, og saa syntes jeg alligevel, at Billedets Lighed var truffet rigtig. Der var Oprejsning i, hvad han sagde, og saa faldt det af sig selv, at det blev en Festdag. Henry Smidt sad og saa til og nikkede bifaldende, og de fremmede Damer var slet ikke mere fremmede. De var nu i sig selv rigtig tiltalende.

Saa skulde jeg jo til at tale: "Ja, lige fra jeg var lille, har jeg elsket Sandholt, og vi har været forlovede, men det var hemmeligt. Folkene gik og sagde til mig: "Du skal have Sandholt", men oppe i Stuerne blev der ikke talt om det, og det gav mig ikke nogen rigtig Frimodighed, jeg syntes mest, det var noget flovt noget, som jeg generede mig for. Den 8 Januar 1866, da Mor og jeg stod i den store Dagligstue og saa Lyndelsemændene bære Bedstefar ned ad Broen, gik det op for mig, og nu havde jeg og Sandholt hinanden, saa det er den egentlige Guldbryllupsdag, men da overvældedes jeg i den Grad af Frygt og Bæven, saa at jeg var helt ude af det og først blev kaldt tilbage ved, at Mor talte godt for mig og tog en lille Ring af sin Finger og satte den paa min.

Efter Bedstemors Død i Marts samme Aar flyttede mine Forældre og smaa Brødre hertil fra Sollerup, og Far styrede saa for Godset, og Mor for Huset, og jeg var som en Datter er i sit Hjem. Det var jo paa en Maade godt nok, jeg blev jo fri for Ansaret, men alle vidste, at Sandholt var mit, og mange kom til mig med Spørgsmaal og Begæringer, og dem kunde jeg ikke svare paa, dels fordi jeg ikke forstod det, og dels fordi jeg ikke kunde bestemme over noget. Jeg syntes, det var som at sidde i Klemme, naar nogen henvendte sig til mig, og at jeg blev usand ved ligesom at snakke mig fra det. I 1872 bosatte mine Forældre sig paa Frederiksberg og jeg blev ene med Mors to Søstre, men derfor fandt Sandholt og jeg ikke hinanden, og jeg blev ved at være usikker og paa gyngende Grund. Det var ikke, at jeg ikke gærne vilde give Sandholt alt, hvad det kunde ønske sig i Retning af Reparationer og Skovplanter, o.s.v., det var bare saadan at jeg ikke rigtig kunde faa fat. Jeg holdt saa meget af Godsforvalter Havemann, men han var saa gammel og nervesvag, saa at han ikke kunde føre mig frem til

bedre Forstand paa Tingene, og i den højeste Grad savnede jeg, at jeg ingen Forberedelse havde hverken til at styre Gods eller Hus, og jeg slap aldeles ikke ud af Klemmen. Men saa var der noget andet, der optog mig. Fra jeg læste hos Agerbæks, har jeg været stærkt taget af alt det Grundtvigske, - Grundtvig var blevet Kongen for mig, - og ikke mindst af hans Folkevækkelse og Folkeoplysning. Noget større kunde jeg ikke tænke mig, end at faa med den Slags at gøre. Derfor holdt vi Aftenskole, og jeg fik de bedste Mænd som Clausen i Nr. Lyndelse, Termansen, Schrøder, Helweg i Odense og Melbye i Asperup til at holde Foredrag paa den store Sal.

Jeg tror nu, at det har gjort sit Gavn og har sat noget ind her paa Egnen, og naar der jo er et virkeligt Tillidsforhold mellem mig og Lyndelserne, tror jeg nu nok, det har sin Rod i Aftenskolen og Foredragene. Men hvad gik saa for Resten en hel Del af min Tid med? Med Læsning og Veninder og Friluftsliv med to store Hunde. Paa Sandholt fik jeg ikke fat, og jeg led fremdeles ved meget stærkt at føle et Ansvar, som jeg ikke kunde løse. I 1876 døde Far, men det greb just ikke ind i mine Forhold herovre; det gjorde det derimod, da Havemann i 1877 trak sig tilbage, og Warberg blev Godsforvalter. Han magtede det hele og ogsaa at faa mig med ind i Arbejdet. Der var saa meget, der hjalp, han havde det ikke med "over- og underordnet", alle var Mennesker for ham, og han vilde gærne hjælpe og støtte dem paa bedste Maade. Jeg slap bort fra den gyngende Grund og fik Fodfæste. Men det, der allermest løste mig ud af den Klemme, hvori jeg sad, naar jeg syntes, jeg snakkede mig fra Spørgsmaal og Begæringer, det var, at han sagde, at jeg dog paa ingen Maade maatte føle det som en Skam eller genere mig for at sige: jeg er ikke rigtig inde i det, maa jeg faa Tid til at tænke mig om og søge Oplysning om det. Fra det af blev det helt rart, naar nogen kom og vilde talte med mig, og jeg har aldrig mærket, at nogen oversaa mig for det. Men Hovedsagen var dog, at jeg fik Lov til at være sand. Dermed blev noget givet mig for hele mit Liv, dette at maatte være helt fri for at lade bedre og klogere, end jeg er, dette at maatte bekende min Ringhed. Og saa var der endnu en anden Ting, som Warberg sagde, der stivede mig af og gav mig et Stød fremad, og det var: "Ja, hvad skulde Penge dog være gode til, naar det ikke er til at gavne og glæde andre Mennesker!" Jeg havde nok tænkt noget i den Retning, men dog været bange, og nu fik jeg Lov til at lægge ud. I de første 11 Aar havde Sandholt og jeg ikke rigtig haft hinanden, nu fik vi det. Nu var jeg i Gang, og Gangen fortsattes ogsaa, da Warberg døde, og Paludan kom og helt gik ad den samme gode Vej, saa at Samarbejdet er faldet saa naturligt og ligetil. Der fortælles, at Bjørnson en Gang skal have sagt til sin Kone:

"Men, Caroline, skal jeg da altid være gift med Dig?" Og i de mange Aar har jeg ogsaa af og til sagt til Sandholt: "Skal jeg da altid være bundet til Dig?" Men saa har Sandholt altid svaret: "Ja, hvad vil Du gøre uden mig? Jeg er jo Din Arv og Dit Ansvar og Dit Hjem og Dit Liv!" Og saa har jeg besindet mig, og mit Ord er blevet, som det nu ogsaa i Dag er mit sidste, til Sandholt, saaledes som der staar i den lille, svenske Folkevis: "Og lever jeg, saa har Du mit Hjerte, og er jeg død, saa har Gud min Sjæl." Og saa vil jeg bede Dem om at drikke Sandholts, min gamle Ægteherres Skaal."

Jeg havde ikke haft Tid til i Forvejen at skrive, hvad jeg vilde sige, men jeg tror da, at det omtrent var, hvad jeg sagde, skønt der vist er lidt bedre Facon paa det skrevne. Nu vil jeg blot tilføje min hjærteligste Tak til hver især af mine kære Venner for al den Forstaaelse og Kjærlighed, de har givet mig, hver eneste en har bragt mig noget, jeg trængte til, og som jeg gemmer, og hver har bragt mig det paa sin Maade, saa jeg har jer saa levende for mig. Maa jeg saa løse følgende Rundrejsebillet til denne lille Skrivelse: Ville Bang og Inger Krogh, Tante Emilie, Elisabeth Grundtvig, Nysøgaard, Hillerød. Derfra tilbage til mig.

Jeres alles gamle hengivne

Line Sperling.

Sandholt, d. 6. Januar 1916.

18
Kære Venner. Det er saa brevbrevdi og bedes
lige som mange Gange at skrive til og
det samme, men da jeg saa, at mine Ven-
ner, som lever i det i deres Brev har bragt
mig deres Lybønsning paa den kære
og bedste Maade, jeg vil have lidt
om, hvordan jeg har haft det, saa vil
jeg prøve paa at lave et Brev
derom. - Det Jubileum har staaet
for mig et langt Tid, fordi jeg
blot ser, at skulde det have lidt
vilde det være mig over Hovedet og
blot blive lidt redselende for det
sine eller for mig selv. I det Tid
Fisk fandt jeg saa paa, at jeg kunde
give Lybønsning til, som jo var
kjende, og hvis Form og Kunst
deres egen Almindelighed
et Værkapparat i det Tid for den
kunne det Bakkelse, som var
daarligt og imellem os blev, men
da det saa brød ud i det uendelige
for tilbladet til at sætte det
et af blot paa de gamle
basisset, findes jeg igen en Tid af en Del til
saalundagede og vider, at Jubileum var

31
at føle, hvordan det egentlig gik til, og
blive i Danmarkssiden. Men som jeg
nemmeligen deraf og af mine første
Brev. Til den 2 Januar havde jeg som
et ganske almindeligt, lille Nykars
selskab best. Rasmussen og Paludan
og Clausen, Henry og Chr. Christen
Fob. Plum, og saa havde Edwards
ret, om de maatte tage tre Julegaver.
Før Ellendgaard og fru og fru. Men
med. Jeg havde jo sagt Ja, men
gav det forbløffet over saa mange
fremmede Dames, jeg nybet, at
det fik Ellendgaard, og det, der
gennem Træthed, gjorde det saa vanskeligt
at faa det, som jeg gerne vilde
have, til at faa mig. Vækkelsen
den 1 og 2 Januar havde vi Skov og
værden i Skovene, vi har det for
skov næsten hver Nat, men den
sag vi nu ikke gode, og jeg var en
knap om Ellendgaard. Det var
saa vi afsatte at lade Martin
ud for at møde Victoria, som
var blevet hjemme, til efter Kl. 12, da
var blevet Tårer, men Ellendgaard

28
aarsagten at drikke det gamle og det
nye. Lars Thaal med dem, satte jeg
mig, da det var gjort, for barden den
forballe den om Dagen fra 20 Decer
her til 9 Januar 1866. Jeg begynde med
at aflyse dem om, hvad den der den
Lang var ud i Følgestuen, hvor der
stod en stave Tunge med Tubbing,
hvari Pigerne var, og at dersom en
af dem saa sig, og her kom fremme
de Kruse, maatte de, naar Kristene
kom af, for at spise, drikke Gardiner
for og Lade, som de det ikke var
til, og om forsvellige af den etag,
og derfra gik jeg saa over til Dagen
ganske som de var gaaet. Det faldt
mig naturligt at drage dem med ind
i denne stave Oplevelse, og jeg saar
ogsaa forsvellige Lydelighed. Jeg
krat, det er godt, at de saar at vide, hva
den der har set ud, og hvad der er stee
i de Bunt, hvor de faldet, og hvad der
har preget den, som de tjener. Nylt
aarsagten 1865, da Bedstemand og Taube
og Raune Langkilde og jeg var by
bede og fastintet i Vinterdagligstuen,

204/18 A.54
LB21.5

medens Bedrøbet var saa og skred med det
den, havde vi, "Fred frem, min Sjæl, på
Darets Mærke" blive sunget med i
Husholderens Tone og fik senere
at vide, at det var Eogelbe Tivansen,
der havde sunget den. Det gjaldt
den Gang saa godt. Og nu 14 år senere
den 1919 endte vi igen det gamle
med alle at synge den gamle
Kjærmærken kan jeg godt sige, at jeg
har til Nibe noget år i Havde og
Mindet og havde sendt mig det og
at skulle have været sammen med
mine gamle i Nibe, men saa blev
givet Danmark, var det saa meget at
Ytterste, saa at det ikke rigtig blev
til noget. Det gennemgik, og saa om
Bene, har det aldrig været. Bedste
men var fuld af varm Fædrelandskar-
lighed og saa, og da vi gik ud af Nibe,
vandt jeg tilbage og fik givet
Haanden og Nibe, saa mange af
Lydelsemandene. Ellers var Dagen helt
stille. Fraudeen kom ikke på Nibe,
som de ellers har gjort hvert år, og
saa første den Dag fik jeg rigtig begynde

31
at føle, hvordan det egentlig gik til og
blive i Danmark. Vi kom her
uventet deraf og af mine første
dat. Til den 2 Januar havde jeg som
et ganske almindeligt, lille Dykkers
selskab best. Roubens og Paludan
og Clausen, Henry og Ed. Cuijter
Fot. Plum, og saa havde Edwards
ret, om de maatte sige tre Julegæster.
Fot. Mühlendorf og ten og Fot. Wenzel
med. Jeg havde jo sagt Ja, men vi
gav det forbløffet over saa mange
fremmede Damer, jeg nykter, at
helt til at sluttet sig, og det, der
genet træthed, gjorde det saa van-
ligt at fæe det, som jeg gerne vil
sige, til at fæe sig. Vi kom
den 1 og 2 Januar havde vi Skov
værken Skovværk, vi var det for
skov værken her i Wat, men det
saa vi nu ikke gode, og jeg var en
knap om Elagensen. Det var
saa vi opstod at lade Martin
ud for at møde Viktoria, som
var bleve hjemme, til efter Kl. 12, da
var bleve Tårn, men Elagensen

204/18 A54
LB2.1.3

Louise og Marie Grands havde da alligevel
faaet det bedste det nydelige Gæst med
smaa, røde Tulipaner i Pøtter og Liljekon-
vallet i Glas og Lys i Værellet for Lam-
pet, saa det gjorde et ligesom en grøn-
me bånd Indtryk, da vi kl. 5 gik ind
til Gæst. Den Dag havde jeg Pøtten
til Gæst. Vi fik Dyrerulle, Pøtten, og
resten og Bistand med hventragt Frugt,
Pøtten og Cherry. Imellem Pøtten
og Dyrerullen lagde vi et langt
Møllestuen, og i det holdt Pøtten
og jeg var Tale. Jeg kunde ikke and-
et, end da han var færdig, at tage hans
Haand og sige, at han kunde ikke
have sagt noget, som jeg kunde
være blevet mere glad over. Og
hvad sagde han saa, ja, han sagde
meget, og alt var godt, men jeg blev
ikke gængs det. To Ting blev jeg
mig fast i, den ene: det er arbejdet
meget paa Landhøst. Den anden:
hans Omtale af mig, saa at jeg dybt
Menneskelighed og Grundfølelse. Det var
alt det, som jeg allerhelst vil være,
alt, hvad det er ubal for mig, men som

7
jeg blev i toke endnu et, og saa syntes jeg
alligevel, at Billedets Lighed var stillet
rigtig. Det var Oprejsning i, hvad han sa-
de, og saa gik det af sig selv, og blev
blev en Fejlsdag. Henry Tvede, sad og sa
til og vilkede sig alene, og de fremme.
Daher var det ikke mere fremme.
De var nu i sig selv rigtig tilkaldet.
Saa skulde jeg jo til at tale.
"Ja, lige fra jeg var lille, var jeg et godt
kold, og vi har været fortovene, men det var
hemmeligt. Følgerne gik og sagde til mig,
"Du skal have Landhokk", men ikke. Men
ne blev det i toke kald om det, og det gav
mig i toke nogen rigtig Frimodighed, jeg sy-
tes mere, det var noget fladt noget, sa
jeg gævede mig fat. Den 8. Januar 1861
da det var og jeg stod i den store Dagligstue
og saa Synslemene blev Betreffe-
det ad Bæren, gik det af for mig, og nu
haade jeg og Landhokk hinanden, saa
det var den syvblige Guldbryllupsdag,
men da overveededes jeg i den Stad af
Foyt og Beven, saa at jeg var helt ud-
af det og først blev kaldt tilbage ved
at det talte godt for mig og dog en l.

2011/18 A 84
LBR, 1.3

Ring af sin finger og sæt den paa min.
Efter Bedstefars Døds Elsker samme da
glybbede mine Færelse og smaa Brøder
her til fra Tøllers, og det skyede saa
for Gudst, og Elsk for Kure, og jeg
var som en Datter i sit Kjen. Det
var jo paa en Maade godt nok, jeg blev
jo fri for Ansvar, men alle vidste, at
Landskabet var mit, og mange børn til mig
med Tjansmaal og Begæringer, og det
kunde jeg ikke være paa, dels fordi jeg
ikke var god nok, og dels fordi jeg ikke
kunde bestemme over noget. Jeg sye
des, det var som at sidde i Blenue,
naar nogen henvendte sig til mig, og at
jeg blev usand ved Ligevænne de skulle
mig fra det. I 1872 besøgte mine
Færelse sig paa Frederiksberg, og jeg
blev ene med Elsk og Tøllers, men
derfor paa Landskabet og jeg ikke
hindrede, og jeg blev ved at være
usikker og paa gængende Grund. Det
var ikke, at jeg ikke gerne vilde give
Landskabet alle, hvad det kunde ønske
sig i Besning af Reparationer og Læse
planer, s. s. v., det var bare saadan,

50
at jeg ikke rigtig kunde gaa paa. Jeg
holdt saa meget af Guds forvalder
vennen, men han var saa gammel og
nervesvag, saa at han ikke kunde gaa
mig frem til bedre Forstand paa Tingene,
og den højeste Grad savnede jeg, at jeg
ingen Forberedelse havde leveret til
at styre Guds eller Hens, og jeg slap
delvis ikke ud af Klommen. Men sa
var der noget andet, der af bog mig.
Fra jeg lærte hos Agervold, har jeg
ret meget bage af alle de Guds
Vigtige, - Grundvig var blevet Kongen
for mig, og ikke mindst af hans Folk
vekkelse og Folkeoplysning. Noget
se kunde jeg ikke se mig, end
gaa med den Tids at gøre. Derfor
holdt vi Aftenkole, og jeg fik de
bedste Alene som Clausen i W. Kope
else, Thomassen, Schröder, Helweg i
Odense og Mølby i Apslev. til at
holde Foredrag paa den store Sal
Jeg tror nu, at det har gjort sig
og har sat noget ind her paa Lyng
og naar der ja er et vistligt tillids
forhold mellem mig og Lyngelserne, b.

2011/18 A54
LB 2.1.3

jeg nu nok, det var sin Padi og den store
den og Færdigheden. Men hvad jeg
saa hos Peteren en hel Del af min
Tid med: Med Besøg og Veninder
og Friluftsliv med de store Hunde.
Paa Landhøst fik jeg i lobe paa, og jeg
led pendeles ved meget stærkt at
gøre et Ansvær, som jeg ikke kunde
løse. I 1846 døde Far, men det gik
jusk i lobe ind i mine Forhold til søster,
det gjorde det desuden, da Havemann
i 1844 købte sig tilhage, og Warberg blev
Gudsforvalter. Han uagtede det be-
te og ogsaa at paa mig med ind i Arbet-
det. Det var saa meget, det hjalp, han
havde det ikke med, over og under-
net, alle var alle mesters par ham, og
han vilde gerne hjælpe og støtte den
paa bedste Maade. Jeg slap bare fra
den gyngende Grund og fik Fodarbe-
ellen det, det allermest lorte mig ud af
den Ulemme, hvori jeg sad, naar jeg
syntes, jeg svaktede mig fra Ujæghed
og Begjæring, det var, at han sagde,
at jeg dog fra ingen Maade maatte
gøre det som en Ulemme eller gener mig

671
for at sige: jeg er ikke rigtig inde i det,
men jeg godtd til at berolige mig om
og søge Oplysning om det. Fra det af
blev det helt takt, naar nogen kom
og vilde tale med mig, og jeg var aldrig
i tvivl, at nogen overraskede mig for det.
Den Hovedsagen var dog, at jeg til God
til at være sand. Dermed blev noget ge-
vet mig for hele mit Liv, dette at man
de være helt fri for at lade bedse og
klage, end jeg er, dette at man ikke be-
høvede min Ringhed. Og saa var det end-
nu en anden Ting, som Warberg sagde,
der stivde mig op og gav mig et stort frej-
ad, og det var: "Ja, hvad skulde penge dog
være gode til, naar det ikke er til at gøre
ne og glæde andre Mennesker!" Jeg havde
nok tænkt noget i den Retning, men
dog været bange, og nu fik jeg God til
at lægge ud. I de første 11 Aar havde
Sandhold og jeg ikke rigtig haft hinanden,
nu fik vi det. Nu var jeg i Lang, og Langen
forbrødes og saa, da Warberg døde, og
Puldan kom og helt gik ad den samme
gode Vej, saa de Sammenhæng er fulde
saa naturlige og ligetil. De første

2011/18 A 54
L 2.1.3

at Bjørnsten en Gang skal have sagt
til sin Hustru, "Mien, Caroline, skal jeg
da altid være gift med Dig?" Og i de mange
Aar har jeg ogsaa af og til sagt til
Sandholm: "Skal jeg da altid være bundet
til Dig?" Men saa har Sandholm altid
svaret: "Ja, hvad vil Du gøre uden mig?
Jeg er jo Din Arv og Din Ansvar og Din
Hjem og Din Liv!" Og saa har jeg bevidt
et mig, og mit Ord er blevet, som det
nu ogsaa i Dag er mit Vidste, til Sand-
holm, saaledes som det staar i den lille
sønstre Folkevisse: "Og lever jeg, saa
har Du mit Hjerter, og er jeg død, saa
har Gud min Sjæl." Og saa vil jeg
bede Dem om at drøbtke Sandholms,
min gamle Opbelever, Skaal."

Jeg havde itte haft tid til: Farvejen
at skrive, hvad jeg vilde sige, men jeg
baar da, at det ombrent var, hvad jeg
sagde, skont det vist er lidt bedre ta-
gan paa det skrevne. Nu vil jeg blot
tilføje min hjerteligste Tak til hvet
sted, at mine tolv Venner for at den
Forskaerrelse og Hæderlighed, de har givet
mig, hvet eneste en har bragt mig noget.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

W
jeg belygte til, og som jeg gennem, og
hvor har bragt mig det paa sin Max
de, saa jeg har jer saa levende farvig.
Maar jeg saa have følgende Rundrejse
billed til denne lille Skrivelse:
Ville Bang og Ynges-Kroget, Tante Louise,
Christine Grundvig, Akacievej 7, Maria
Bastlev, Nysoygaard, Hillerød. Dog fra
billederne til mig.
Jeres alles gamle menigme
Line Sperling.
Sandholt, d. 6 Januar 1916.